

Tunkkarin Sanomat

Kyläyhdistys Tunkkarin Tuulet ry:n julkaisu

Nro 14 • 2 / 2011

Tunkkarin Sanomat

Kansikuva

Jo parina kesänä emäntäkoululla on saatu nauttia taiteesta sen eri muodoissa. Kesän taidenäyttelyt ovat olleet menestyksiä mutta haastetta on ollut saada talo ympärivuotiseen käyttöön.

Tästä syksystä lähtien moni harrastuspiiri kokoontuu emäntäkoululla.

Eläkeliiton väki pelaa bocciaa, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Vetelin yhdistys pyörittää perhekahvilaa joka toinen viikko ja Toprakat sekä Vetelin mieskuoro pitävät kuoroharjoituksia talossa.

Talosta on tullut toimintojen talo.

Syyskuussa emäntäkoulun pellolla kukkivat upeat auringonkukat. Kukat oli istutettu kunnan pellolle ja niillä koristeltiin mm. kunnantalon, kirjaston ja koulujen sisäänkäyntejä. Ja mikä paras-ta, kuntalaisetkin saivat poimia niitä!

Paula Rita

Lämmin kiitos

Kiitämme **Ruukki Beston** maanparannusainetta markkinoivaa yhtiötä ja henkilökohtaisesti **Raino Peltoniemeä**.

Mahdollistitte tämän numeron julkaisun. Kiitos!

Toimituskunta

Julkaisija

Kyläyhdistys Tunkkarin Tuulet ry
ISSN 1799-9936

Päätoimittaja

Jukka Tunkkari

Toimituskunta

Paula Rita
Hannu Salo
Jukka Tainio
Jukka Tunkkari

Lehden levikkialue

Tunkkarin koulupiiri

Taitto ja paino

Mainostoimisto Taikahattu
Art-Print Oy, Ylivieska

Pääkirjoitus

Muutoksia koulu- ja kuntarakenteisiin

Vetelin kunta muutti koulurakennettaan ja uusi malli tuli käytäntöön syyslukukauden alussa. Hyvä oppilaspohja takasi Tunkkarin koulun säilymisen. Ainoastaan koulun samoin kuin Räytingin ylin kuudes luokka siirrettiin koulukeskukseen. Muutokset aiheuttavat aina keskustelua ja tunteenpurkauksia, joka on hyvin ymmärrettävää. Mitään suurta kapinaa ei kylällä kuitenkaan muutoksesta noussut.

Mikäli Suomen hallituksen suunnitelmat toteutuvat, vähennee kuntien lukumäärä tällä vaalikaudella selvästi. Miten tämä koskee meitä? Näen muutokselle täällä kaksi selkeää vaihtoehtoa. Muodostetaan maakunnan Keski-Pohjanmaan kokoinen kunta keskuspaikkana Kokkola. Toisena vaihtona on jokilaakson kolmen tai neljän kunnan muodostama liitos. Molemmissa vaihtoehtoisissa on omat hyvät puolensa ja kehittämisalueensa.

Kylän eloon ja toimintaan oli ratkaisu mikä hyvänsä se tuskin kovin paljon vaikuttaa. Parhaimmillaan liitos kasvattaa kotiseuturakkautta ja perinnetietoisuutta. Eräs rautiolainen kertoi jo vuosikymmeniä sitten Kalajokeen liittyneestä Rautiosta seuraavan hyvin kuvaavan tiedon. Kesäisin vietetään jonakin viikonvaihteena Kalajoki-päivää, mutta Rautiossa Kalajoen kylässä vietetään kokonaista Rautio-viikkoa.

P.S. Kevään numerossa tällä palstalla luettelin koulumme opettajia 50-luvulta alkaen. Ladontavaiheessa oli Tapio Tunkkari tipahtanut listalta pois. Viime vuonna Vaasassa poisnukkunut Tapio oli yhdessä Inkeri Lehtolan kanssa rakennetun koulun ensimmäinen opettaja. Tarkkaavaiset lukijat havaitsivat puutteen ja vinkkasivat siitä. Kiitos!

Jukka Tunkkari

Tunkkarin eskarit retkellä

Auringonkukkia emäntäkoululta

Keskeltä aloitti, kehäksi kiersi,
kokosi kesäiset päivät! Auringonkukka!

Perunannostossa

Ötököitä!

Syysterveisin,

Viljami, Sofia, Julius, Aapo, Miko, Roosa, Santeri, Ukko, Verner, Taika, Sanna, Aku, Mervi ja Sirkka

Minusta tulee isona...

"Minusta tulee isona kauppias.
Teen isona oman kaupan."

Väinö

"Minusta tulee
rakennusmies."

Aleksi

"Minä haluan isona erikois-jää-
käriksi. Erikoisjääkäri on am-
mattisotilas. Erikoisjääkäreitä
koulutetaan Utissa."

Oska

Oona mielii tanssijaksi, Säde baletinopettajaksi.

"Minä haluan baletinopettajaksi, koska harrastan balettia ja aion päästä opettajaksi!"

Säde

"Minä haluan rekkakuskiksi, koska rekkakuski saa käydä monissa paikoissa."

Ville

"Haluaisin rallikuskiksi."

Oskari

Venla R, Fanny, Mette ja Emilia haluavat isona tulla ratsastajiksi.
Venla K haluaa tallinomistajaksi.

"Ratsastaminen on siksi mukavaa, että saa myös hoitaa hevosia. Hevosen hoitamiseen kuuluu esimerkiksi hevosten ruokinta ja hevosen harjaaminen ja kavioiden putsaus."

Fanny

"Haluan olla tallinomistaja, koska siinä saa hoitaa hevosia. Tykkään hevosista ja niiden hoitamisesta."

Venla K

Ellan haaveammatti on palomies/ambulanssin-kuljettaja.

"Minusta tulee isona palomies ja ambulanssin-kuljettaja. Palomies on hyvä ammatti, koska se sammuttaa tulipaloja. Minusta tulee myös ambulanssin-kuljettaja, koska se auttaa ja hoitaa ihmisiä."

Ella

Juttunurkka

Tällä kertaa kolmasluokkalaisten ovat keksineet pieniä kertomuksia lukijoiden iloksi.

Pete ja Peppi-papukaija

Olipa kerran Pete, joka oli 14-vuotias. Kerran Peten äiti Liisa meni eläinkauppaan ja toi sieltä papukaijan. Pete kysyi, että mikä sen nimi on. Äiti vastasi, että sen nimi on Peppi. Pete avasi vahingossa häkin oven ja Peppi pääsi karkuun. – Seis! huusi Liisa, kun Peppi lensi kirjahyllyn päälle. Sitten se lensi ja rikkoi Liisan kukkamaljakon. Pete antoi Pepille keksin ja se laitettiin häkkiin.

Neea 3. luokka

Olipa kerran mies ja kaksi lintua. Lentokone kaarteli ilmassa ja äkkiä sieltä hyppäsi mies. Hän yritti vetää laskuvarjoa auki, mutta turhaan. – Voi että, mikä nyt neuvoksi? Sitten hän näki kaksi joutsenta. – Odottakaa! Minä sain sinut kiinni. – Viekää minut maahan! Ja niin linnut veivät miehen maahan.

Valtteri K 3. luokka

Virtahevon ja krokotiilin aarre

Olipa kerran virtahepo, jonka nimi oli Vili. Hänen paras ystävänsä oli krokotiili Suomu. Eräänä päivänä, kun kaverukset olivat kävelyllä joen rannalla, he huomasivat vedessä laatikon. He hyppäsivät veteen ja toivat laatikon rantaan. – Mitäköhän siellä on sisällä? Suomu mietti. Niinpä he hakivat kepin ja avasivat sen. Sisällä oli uimatarvikkeita. He pukivat vaatteet päälleen ja lähtivät uimaan. – Kyllä on mukavaa! he huusivat yhteen ääneen.

Amanda 3. luokka

Olipa kerran tyttö, joka näki linnan. Tyttö meni katsomaan. Portilla oli vartija,

joka kysyi: – Tuletko juhliin? – Minulla on asiaa kuninkaalle, tyttö sanoi. Portti aukesi. – Missä kuningas on? – Se istuu tuolilla. Sitten kuningas kysyy tytöltä: – Missä olet ollut? – Retkellä, tyttö vastaa.

Onni 3. luokka

Olipa kerran ihminen. Sillä oli koira. Ihminen puhui kaiket päivät puhelimesa. Eräänä päivänä koira näki kissan ja sitten kävi köpelösti. Mummo hätäntyi ja soitti poliisin.

Eetu 3. luokka

Olipa kerran kaksi varista. Varikset lähtivät kävelylle. He näkivät linnunpelättimen pellolla. Varikset pelkäsivät sitä niin, että lähtivät lentoon. Silloin varikset huomasiivat, että se ei ollutkaan niin pelottava. Niinpä he jatkoivat matkaa.

Valtteri T 3. luokka

Apsi- apina

Olipa kerran Apsi. Apsi leikkii paljon kavereiden kanssa. Mutta hänellä oli vaan kavereinaan Kroko ja Vikke.

Yhtenä päivänä Apsi sai ajatuksen. Hän näki, kun joku nukkui. Sitten hän haki laatikosta huovan. Apsi meni iloisena pomppien kirahvin luokse ja teki itselleen teltan kirahvin kalasta. Ja siellä Apsi yöpyi sinä yönä.

Janne 3. luokka

Olipa kerran juhlat. – Minä tulen kas pelaamaan kroketta. – Et saa tulla kesken pelin. – No menen sitten uimaan. Boing. Läiskis. – Voi että, kun on kylmää vettä!

Timi 3. luokka

Pekka kalastamassa

Olipa kerran Pekka, joka oli kova kalamies. Hän pyysi Juuson ja Lunan kalastamaan. Sitten he lähtivät moottorineellä. Oli tosi hyvä kalastussää. Kalaa tuli kuin vettä. mutta sitten rupesi satamaan ja oli tosi huono näkyvyys. Sitten he ajoivat karille. Luna, Pekka ja Juuso rupesivat huitomaan, kun toinen vene meni ohi. Vene pysähtyi ja vei Pekan, Juuson ja Lunan kotia.

Miska 3. luokka

Pepin taloon tuli rosvoja, koska ikkuna oli auki. Rosvot näkivät laukun. He menivät ikkunasta sisään ja ottivat sen. Rosvot saivat laukun. He yrittivät mennä pois hyvin nopeasti. He eivät päässeet karkuun, kun kompastuivat jalkoihinsa. Peppi heräsi kovaan meteliin. Peppi nousi ylös. – Ketä tuolla on? Ne ovat rosvoja. Rosvot säikähtivät paljon. Peppi nosti rosvot kaapin päälle. miehet ajattelivat, miten Peppi jaksoi nostaa heidät kaapin päälle. Peppi antoi yhden kultarahan köyhille rosvoille muistoksi.

Juho 3. luokka

Aku Ankan lahja

Olipa kerran lines. Hän kulki kadulla erään vaatekaupan ohi ja näki hienon miesten paidan. – Minä ostan sen Akulle, lines mietti. Hän meni kauppaan sisään ja hän osti paidan. Hän pyysi myyjää laittamaan paidan pakettiin. Sitten hän lähti viemään lahjaa Akulle. Hän vei sen Akulle, mutta kun Aku avasi pake-tin, se oli tyhjä.

Saara 3. luokka

Rehtori Matti Vatka: Jokainen päivä on erilainen

Elokuun alusta Tunkkarin koulu sai rehtorikseen opettajakunnasta tutun Matti Vatkan. Tunkkarin koulun rehtorin tehtävien lisäksi hän toimii myös Keskuskoulun ja Ylipään koulun rehtorina ja Keskuskoulun 6 B-luokan opettajana. Syksyn kiireiden keskellä Matilta löytyi aikaa antaa pieni haastattelu, johon kysymyksiä ovat keksineet Tunkkarin koulun 5. luokan oppilaat.

Missä olet syntynyt?

Kajaanissa Osmonkatu 1:ssä. Rakennuksessa toimi kaupungin synnytyslaitos 1950-luvulla.

Minä vuonna menit kouluun? Vuonna 1964.**Mikä oli lempiammattisi nuorena?**

Nyt joutuu muistelemaan jo kovasti. Olisikohan ollut veturinkuljettaja, myöhemmin lentokapteeni. Kuljettamisesta olin kiinnostunut kuitenkin, kun ajoin kuorma-autokortin heti kun ikä antoi myöten.

Milloin aloitit opettajan urasi?

Vuonna 1984 Vetelin Keskustan ala-asteella.

Keitä perheeseesi kuuluu?

Vaimo Satu, pojat Martti ja Jaakko.

Mitä teet vapaa-ajalla?

Käyn lenkillä, kaikki ulkohommat ovat mukavia, mutta tykkään laittaa ruokaa ja tehdä taloustöitäkin.

Mitä harrastuksia sinulla on?

Kuntoliikunta, metsästys, maanpuolustustyö.

Mikä on lempikirjasi?

En pysty nimeämään, on lukemattomia hyviä kirjoja.

Mikä on lempivuodenaikasi?

Tykkään kaikista vuodenaajoista.

Missä maissa olet käynyt?

Säästän palstatilaa ja vastaan vähän laajempina kokonaisuuksina: Melkein koko Länsi-Eurooppa on tuttua, pari reissua olen tehnyt Pohjois-Afrikkaan ja kerran käynyt Amerikassa.

Matti työpöytänsä ääressä.

Mitä kieliä osaat puhua?

Englanti on käyttökieli, ruotsia mieluummin kuuntelen.

Millaisesta musiikista pidät?

Olen kaikkiruokainen: iskelmät, klassinen musiikki, rock (ei raskas)...

Mitä soittimia olet soittanut?

Piano kuului opiskeluaikana ohjelmaan. Joskus myös klarinettia.

Oletko huumorintajuinen?

Kyllä – omasta mielestäni. Joku muu voi arvioida paremmin.

Käytkö hiihtämässä?

Joka talvi ja mahdollisimman monta kertaa.

Juotko viiniä?

En. Olen joskus maistanut, enkä tykännyt – vesi on parasta!

Onko mukavaa olla rehtori?

On. En tekisi tätä työtä muuten.

Mikä on parasta työssäsi?

Jokainen työpäivä on erilainen ja saa tehdä hyvin monenlaisia töitä. Joskus tulee eteen vaikeitakin tehtäviä, mutta kun ne saa hoidettua niin tuntuu hyvälle.

Koulun uudet kasvot

Tunkkarin koulun lukuvuosi pyörähti käyntiin elokuun puolivälissä. Silloin saimme koulullemme myös uuden opettajan, Sauli Joen. Viidennen luokan oppilaat ovat laatineet Saulille kysymyksiä, joiden kautta pääsemme tutustumaan häneen tarkemmin. Annetaanpa Saulin itsensä kertoa enemmän...

Missä olet syntynyt?

Työskentelen nyt synnyinseudullani, eli olen syntynyt Tunkkarin sairaalan ”lapsiosastolla”. Lapsuuteni ja nuoruuteni olen asunut Halsualla.

Missä asut?

Nykyinen asuinpaikkani on Vetelissä, Patanan kylällä omakotitalossa Aittaniementiellä.

Kuinka vanha olet?

Vuosia on kertynyt niin paljon, ettei vanhoja enää ole, tarkasti ottaen 56.

Minkälainen olet luonteeltasi?

Olen ymmärtäväinen ja kannustava, mutta rajat asettaa. Kiinnostaviin asioihin innostuva ja panostava, mutta osaan myös laiskotella.

Mitä teet vapaa-ajallasi?

Olen liikunnan monipuolinen kuluttaja ja harrastaja. Seuratyötä lasten ja nuorten parissa olen tehnyt pitkään, mutta nyt olen tehnyt tilaa nuoremmille. Luonto merkitsee minulle paljon. Kalastus, metsästys, patikointi, suunnistus ja pyöräily mm. ovat lähellä sydäntä.

Pidätkö työstäsi?

Pidän työstäni. Olen vuosien varrella saanut tehdä työtä innokkaitten ja ihanien lasten ja tsemppaavien työ-kavereiden kanssa. Sama tahti näyttää jatkuvan Tunkkarin koulussakin.

Mikä sinusta olisi tullut, ellet olisi tullut opettajaksi?

Metsäopisto ja lääkin-tävoimistelijan opin-not olivat vaihtoehto opettajaopinnoille.

Millainen perhe sinulla on?

Perheeseeni kuuluvat puoliso Lea ja lapset Laura, Juha-Matti, Valtteri ja Jere.

Millaisesta musiikista pidät?

Kari Tapion esittämä kotimainen musiikki on mukavaa matkamusaa.

Mikä on lempiruokasi?

Olen kaikkiruokainen, mutta lohikiusaus on yksi lempiruokiani.

Mikä on lempivärisi?

Auringonlaskun värit ovat puhuttelevia.

Millaisia kirjoja luet?

Luonto- ja eläinkirjat ovat mukavaa ajankulua.

Missä maissa olet käynyt?

En ole innokas matkustaja. Naapurivaltioissa olen vierailut, juoksuleirillä Espanjassa sekä mieskuoron kanssa kävimme Amerikassa.

Oletko koskaan hiihtänyt kilpaa?

Armeijassa olin hiihto- ja ampumahiihtovalmennettavis-sa ja kiersimme kisoja. Ampumahiihto on todella mielenkiintoinen laji.

Kuinka kauan olet suunnistanut?

Kun laitoin juoksupiikkarit naulaan vuonna -85, Haapa-lehdon Raimo houkutteli rasteille- taisi olla vuosi 1986 eli 25 vuotta.

Kuinka kauan olet ollut opettajana?

Opettajan töitä olen tehnyt yli 30 vuotta.

Mikä työssäsi on parasta?

Parasta ovat innokkaat ja erilaiset oppilaat sekä mukavat työkaverit. Päivät eivät ole koskaan samanlaisia.

Vetelin synnytyslaitoksen historiaa

Osakaskuntina Veteli, Kaustinen, Halsua ja Perho

Miksi tämä laitos, nyt jo yli neljäkymmentä vuotta sitten purettu, on niin monimerkityksellinen koko Perhonjokilaakson äideille, ja tietysti isillekin? Nykypäivän aikuiset ottavat varmasti selvää missä he ovat päivän valon nähneet.

Aivan neljäkymmentäluvulle asti oli tapana synnyttää kotona. Milloin pellonpientareelle, saunan lauteille, ja parhaassa tapauksessa talon perikamarrissa.

Esteri Ahon talossa Tunkkarilla toimi sodan aikana Suomen Vapaan Huollon ylläpitämä synnytystupa. Vapaa Huolto tiedusteli 1941 voisiko kuntayhtymä ottaa vastuun synnytystuvan toiminnasta kun Vapaa huollon toiminta päättyy. Edustajakokous päätti jatkaa toimintaa synnytystuvalla ja periä hoitopäivämaksun sairaalan taksan mukaan.

Synnytystuvalle etsittiin uutta toimipaikkaa. Piiriläinlääkäri Ossian Anderssonin 1942 rakennuttama kaunis huvilamainen talo, Metsäpirtti, silloisen Vetelinjoen rannalla, jäi tyhjäksi 1944. Taloa oli ollut

rakentamassa rakennusmestari Kaarlo Leppävuori, kirvesmies Matti Leponiemi ja heidän apunaan neljä venäläistä sotavankia. Rouva Andersson puhui sujuvasti venäjää, joten kommunikointivaikeuksia ei ollut.

Sairaalan johtokunta suunnitteli synnytystuvan toiminnan siirtämistä tähän huvilaan, mutta piti 4000 markan kuukausivuokraa kohtuuttomana. Synnytyslaitostoiminta siirrettiin vanhaan lääkäritaloon, jossa se toimi vajaan vuoden kun suunnitelmat muuttuivat.

Sairaalan johtokunta pyysi arkkitehtitoimisto Erkki ja Inkeri Linnansalmelta alustavat suunnitelmat väliaikaista synnytyslaitosta varten: ”Toteutetaan tilapäinen lautarakenteinen synnytyslaitos 200 neliön suuruisena, korkeintaan 8-10 paikkaisena yksikerroksisena ilman kellarikerrosta. Varustettuna 2-3 hoitajan huoneella ja pienellä keittiöllä mikäli niille tilaa riittää. Laitos on ajateltu omalle tontille nykyisen sairaalan kanssa vastapäätä siitä itään ark-

Kättilö Sinikka Paukonen ja pikku Taina ihmettelemässä uutta tulokasta vanhalla laitosella 1966.

kitehdin määräämään etäisyyteen. Hanketta varten on saatu kolmen miljoonan laina ja kunnat koettavat rahoittaa muun osan. Pyydämme alustavaa lausuntoa mainitunlaisiksi laitokseksi”.

Arkkitehtitoimisto vastasi pyyntöön 17.11.1951: ”Suunnittelutyön yhteydessä olemme todenneet, että ilmoitettu kahden sadan neliömetrin kokonaispinta-ala on riittämätön ohjelman edellytyksenä kahdeksan kymmenen paikkaista synnytyslaitosta varten. Vaikka tämä väliaikainen ratkaisu suunniteltaisiin, vain kahdeksan paikkaisena, vaatisi sen tarvitsema huonetila tullakseen hyväksytyksi Lääkintöhallituksessa enemmän kuin kaksisataa neliötä. Siinä tapauksessa että rakennuksen yhteyteen on suunniteltava myös asunnot kahta tai kolmea hoitajatarta varten, pinta-ala kasvaa huomattavasti yli tämän rajan”.

Arkkitehtitoimiston mielestä alueelle ei pitäisi rakentaa mitään väliaikaista, koska se haittaisi myöhempää laajennusrakentamista. Rakennuksen tulisi myös olla paloturvallisuussyistä kivirakenteinen. Synnytyslaitos tulisi rakentaa sairaalan alueen ulkopuolelle jos rakennukselle tulisi myöhemmin muuta käyttöä.

Sairaalan johtokunta ei ota enää yhteyttä arkkitehtitoimistoon vaan yrittää uudestaan sopia Anders-

sonin kanssa Metsäpirtin vuokraamisesta. Vuokrasopimus tehtiin 1952 saakka. Kuukausivuokra 3000 markkaa.

Sairaalan johtokunta pyysi Puolustusvoimien Pääesikunnan lääkintöosastolta sotilassairaalan vaatevarastosta tarpeellista varustusta sairaalaan ja synnytyslaitokselle. Sairaanhoidaja Rouva Aune Suurkari huolehti sairaalan ja synnytyslaitoksen vaatehuollosta. Synnytyslaitokselle palkattiin kaksi kättilöä ja siivooja.

Tammikuussa 1963 ilmoitettiin piirieläinlääkäri Anderssonille että kuntainliitto olisi valmis jatkamaan vuokrasopimusta entisin ehdoin. Kesäkuussa liittohallituksen puheenjohtaja Lauri Heikkilä ja valtuutettu Lauri Paavola neuvottelivat vuokrasopimuksesta ja heidät oli valtuutettu myös neuvottelemaan kiinteistön ostamisesta. Kaupat tehtiinkin marraskuussa 1963, myyntihinta 40,000 markkaa. Virallisissa papereissa kiinteistön nimenä pysyi Metsäpirtti.

Talo oli komea, huvilamainen. Valkoiset pylvään kannattelivat toisen kerroksen isoa parveketta. Leveät rappuset johtivat kaksioviselle pääovelle. Eteisaula oli kanslia, jossa oli yksi pöytä ja sillä talon ainoa puhelin. Pöydän ääressä lääkäri kävi läpi potilaiden hoitokertomukset ja kättilö laskutti hoitopäivämaksut.

Ristiäiset synnytyslaitoksella. Vas. kättilö Seija Linna sylissä vauva ja vieressään nuori äiti, seuraavana hoitoapulainen Riitta Anttila, apuhoitaja Elli Kainu, kättilö Marjatta Ahonen ja Perhon kirkkoherra Ahti Riihimäki.

Sisääntulosta vasemmalla oli synnytyssali, jossa oli synnytyspöytä ja yksi tavallinen sänky ja instrumenttikaappi. Kansliasta seuraavana oli keittiö, jonka keskellä oli pitkä pöytä. Astiat tiskattiin käsin kahdessa pesualtaassa. Liisa Pihlajaharju valmisti ruuat koko talon väelle puuhellassa. Hänen lähdettyä sairaalapulaiset hoitivat hänen tehtävänsä vuorotellen niin kauan kun ruokahuolto siirtyi sairaalan puolelle.

Kättilön päivystyshuone oli pihan puolella. Huoneessa oli kylmäkaappi, jossa säilytettiin vauvojen maitopulloja. Kaapissa vieraili silloin tällöin myös lähimetsikön liito-orava, joka jotenkin pääsi kaapiin sisälle.

Kanslian oikealla puolella oli koko rakennuksen pituinen potilashuone, jossa oli virallisesti yhdeksän paikkaa mutta käytännössä potilaita oli huoneessa jopa kaksitoista. Synnyttäjä oli laitoksella lapsen kanssa yleensä viikon.

Toisessa kerroksessa oli vasemmalla vauvojen huone, oikealla kättilön asunto. Aulassa oli takka ja ovi parvekkeelle.

Kellarikerroksessa oli kaivo ja iso muuripata, jossa vesi lämmitettiin. Kylmä vesi saatiin hanasta. Kellarissa oli myös sauna, jossa mm. yritettiin äitejä saunottaa jotta supistukset alkaisivat.

Tuovi Viiperi toimi lastenhoitajana 1.1.1950 lähtien. Viiperi muistelee kuinka eräänä tammikuuisena pakkaspäivänä keskuslämmityspannu rikkoontui ja koko talo oli vuorokauden kylmänä. Pakkasta oli -33 astetta. Onneksi oli sauna ja takka, joista saatiin lämpöä. Tuhkalla taas puunattiin lattiat aamuisin.

Kun Sillanpään Hilkan johdolla laitosapulaiset maalasivat ovet ja ikkunanpuitteet Lateksilla, tohtori Suurkari kysyi kenen ammattimaalarin Tunkkarin Antto oli pyytänyt maalaamaan, niin hyvää oli jälki.

Kättilöitä oli kaksi, työrytmi oli vuorokausi töitä, vuorokausi vapaata. Alussa kättilöinä toimi Niini Kaulia, Ritva Koskimäki, Liisa Vähäkainu, Liisa Puusaari ja Eeva Torppa.

Osastonhoitaja-kättilö Inkeri Eklund kertoo kuinka keskoset ja sydänlapset kuljetettiin taksilla jatkohoitoon Helsinkiin. Keskoset kuljetettiin puisessa laatikossa, joka oli pehmustettu sisältä ja lämmitetty kuumavesipusseilla.

Keisarinleikkaukset tehtiin sairaalan puolella. Nukutettu äiti ja vastasyntynyt vauva kuljetettiin hiekkatietä vajaan puolen kilometrin matka synnytyslaitokselle paareilla ja kesäisin parien toinen pää tuettiin maitokärryihin kantamisen helpottamiseksi. Talvisin parit kuljetettiin suksilla.

Kättilö Marjatta Ahonen kirjoitti: ” Vanhanaikaisesti muistelen kun vanha asia ja itse jo vanha. Tulin töihin 1.7.1963 ja olin laitoksen loppuun asti.

Tunnelma: Yhtä suurta perhettä, henkilökunta ja potilaat. Tosi lämmin tunnelma. Olot puutteelliset, vesi vähissä, joskus tonkan varassa. Vastuu suuri myös apuhenkilöstöllä.

Tyytyväisyys: Ei tulehduksia vaikka sängyt vieressä.

Lääkärin kierto oli oma rituaalinsa; päiväpeitteet suoriksi, tossut riviin.

Mahtoi olla raskasta raputa rappuja.

Keisrinleikkaus: Onko vaunu valmiina? Kyyti. Kiire. Jännitys.

Kun kaikki meni hyvin, itkettiin ja halattiin yhdessä. Olimme kaikki nuoria.”

Synnytyslaitos toimi Metsäpirtissä yli kaksikymmentä vuotta 1966 saakka, jolloin sairaalan laajennus valmistui ja synnytysosasto muutti sairaalan yhteyteen.

Keski-Pohjanmaan keskussairaala ilmoitti 18.02.1971 vastaanottavansa Vetelin sairaalan kuntainliiton alueen synnyttäjät sen jälkeen kun Vetelin sairaalan synnytysosasto on suljettu.

Päätös synnytyslaitoksen purkamisesta tehtiin 1975.

Synnytykset vanhalla synnytyslaitoksella 1961–66 (Inkeri Eklund)

1961: 272, joista 5 keisarinleikkausta (KL)
1962: 292, joista 8 KL
1963: 310, joista 9 KL
1964: 292, joista 32 KL
1965: 182, joista 17 KL
1966: 271, joista 21 KL

Perhönjokilaakson kuntien lisäksi synnyttäjiä oli Ullavasta, Lestijärveltä, Vimpelistä, Lappajärveltä, Evijärveltä ja Teerijärveltä.

Kättilöt: Sinikka Lång, Eeva Torppa, Marjatta Ahonen, Raija Järvelä, Leila Peltonen ja Seija Linna. Kolme viimeksi mainittua olivat töissä uudessa synnytyslaitoksessa.

Osastonhoitaja-kättilönä Sinikka Lång 1961–63. Inkeri Eklund vuodesta 1963 synnytyslaitoksen sulkemiseen, 1971 asti.

Maija-Liisa Palosaari
sairaanhoitaja

Kirjoitussarjassa ovat olleet aiemmin kohteina Akke Hårdh, Käpylän Samppa ja Kusti Suoranta.

Jupet sanoi Mäntysaaren Matti

Mäntö-Matti, Mäntösaaren Matti tai pelkästään Matti. Noinhan se mänty-sana tunkkarilaisittain kuuluu. Otsikon jupet tervehdys oli ominaista Matille. Hänellä oli usein oma tuonkaltainen tervehdyssana tullessaan taloon tai liittyessään keskustelijajoukkoon. Matti otti aina ison tilan keskustelupiirissä. Asenne oli positiivinen ja leikkisä. Hänen huumorinsa oli tilannehumoria ja taitavana kertojana Matti laukaisi jutun ytimen lopussa.

Matti (1927-1980) oli toisella kymmenellä perheen

toiseksi vanhimpana, kun isä kuoli. Vastuuta karttui ja työntekoon opittiin nuorena. Kotitilan viljelyä, metsätöitä ja ojatyömaille lapiokaivua. Näissä töissä kehittyi hyvä peruskunto kestävyysjuoksuun ja hiihtoon. Hiihdossa Matti menestyi. Piirinmestaruuksia, voittoja kansallisissa hiihdoissa ja menestystä maakuntaviestissä tuli. Usein Matti oli maakuntaviestissä Vetelin joukkueen aloittaja ja noina vuosina hiihdettiin viesti maantiellä. Eräs kilpakumppani muisteli, kun kilpailupaikkakunnan kunnanvaltuus-

Matti (asepuvussa), nuorempi veli Olavi ja talon hevonen Tommi Mäntysaaren saunan edustalla.

**Matti kilpa-
uran viimei-
sinä vuosina
upean
palkinto-
kokoelman
vieressä.**

ton pj. aloitti aamuhärissä lähtölaskennan starttaaville aloitusosuuden hiihtäjille paikoilleen, valm .. Silloin Matti hihkasi HEI KESÄLLÄ ja oli samassa pari suksenmittaa muita edellä. Ei sitä joukkoa enää mikään pysäyttänyt. Klassikkona kerrottu tapaus on Teerijärven kansallisista kisoista. Siihen aikaan lähdettiin parilähtönä kaksi kilpailijaa samalla kertaa parit minuutin välein. Ruotsinkielisissä kunnissa oli aktiivista yritystoimintaa ja siellä tuettiin kisoja senaikaisin arvokkain asu- ja tavarapalkinnoin. Teerijärvellä Matin lähtökumppani johti ensimmäisen kierroksen, mutta yleisön edessä Matti tempaisi keulaan ja kysyi huikkasi muuttuiko täkki nahkatakiksi? Matilta sujui myös kanssakilpailijain leikkimielinen juksuttaminen. Piirinmestaruusviesti hiihrettiin Vetelissä ja rata lähti Seurantaloilta kiertäen kalliot. Matti tavan mukaan hiihti avausosuuden eikä saanut sitkeää Kälviän edustajaa tipahtamaan. Tultiin Pappinkalliolle ja siellä on jyrkkä lasku. Latu ikään kuin katoaa näköpiiristä tuntemattomaan. Matti huikkaa kanssakilpailijalle, että nyt tulee tosi paha lasku. Tasamaiden maastoon tottunut kälviäläinen ei uskaltanut laskea vauhdilla ja niin jäi lopullisesti Matin vauhdista. Matti piti uransa parhaana sijoituksena Kokkolan kisojen neljättä sijaa. Silloin hiihtomaailma koostui pohjoismaisista hiihtäjistä ja lähes kaikki valiot olivat tuolloin Kokkolan kisoissa.

Matin katseessa ja elämässä oli sijaa naiskaudelle. Salskea sulavakäyttöksinen urheilijanuorukainen ei jäänyt huomiota vaille. Matilla oli tyttöystävä eräänä syksynä Kokkolan suunnalta marjastus aikaan kotoaan. Naapuri kysyi, että no tuleeko teistä pari? Siihen Matti ” Ei taira tulla, se noukkii puolukat myötämäken”. Matin korviin kiiri tieto, että Veteliin tulee hammaslääkäriksi tyttöihmisen kirjoissa elävä Lea Tourunen. Matti julisti jo ennen Lean saapumista, että jos tulija on kuta kuinkin ihmisen näköinen hän nappaa sen ja siitä lähdöstä en aio myöhästyä.

Osasi Matti myös rentoutua. Välillä oikein olan takaa, kuten sanonta kuuluu. Kerran hän oli palaa-massa Mäntysaareen kun tie ei tahtonut pyöräilijälle riittää. Eräs harras kyläläinen auttoi kotiinpalaavaa pystyyn ja samalla opetti kaidalta polulta harhautunutta. Auttaja kertoi miten evankelista kirjeessään isossa kirjassa sanoo. Tähän sai Matti sanottua, että minä en muuten tapaa toisten kirjeitä lukea.

Matin ja Lean perheeseen syntyi kaksi lasta. Tiet sittemmin erkanivat ja molemmat muuttivat myöhemmin Helsinkiin. Avioliiton alkuaikoina ham-masteknikoksi kouluttautunut Matti avioitui uudelleen Helsingissä ja heille syntyi poika. Mestarihiihtäjä nukkui pois vuonna 1980 53-vuotiaana.

Jukka Tunkkari

Läspän lasten laatuaikaa

Leikki on lasten työtä, sanotaan. Näin on vuosikymmenien saatossa ollut myös Läspässä, mutta vain jos oikealta työltä on jäänyt aikaa! Läpi vuoden lasten oli oltava aikuisten apuna kukin voimiansa ja taitojensa mukaan. Jäikö sitten ollenkaan aikaa leikkimiseen? Jäihän toki, ja mielikuvituksen avulla leikittiin työtä tehtäessään.

Läspän läänin leikkipaikat

Läspän lasten leikkipaikat ovat pysyneet samoina läpi vuosikymmenien. Olipa leikkejään muistelevan ikä mikä tahansa, esiin tulivat samat nimet. On ollut Kissahakaa, Myllytörmää, Hirsikangasta, Tervaskorpea, jokitörmiä, kartanoita ja ulkorakennuksia – jopa maantie, erityisesti Kirkkotörmiä. On kuljettu metsissä, on kiipeilty katoilla, tikapuilla ja puissa, ryömittä riihenalustat ja ”kollittu Kusiluomasa”.

Kyläpuskan lasten leikkejä rajoittivat myös jotkin kiellot. Pekolan Laurin mukaan isoisälläni, Läspän Joelilla, oli selvä sääntö:

– Muuhalla saatta, kluput, mäikätä niin palijo kolyttää, mutta vilijalaarhein ei mennä!

Läheinen hautausmaa oli myös paikka, jonne ei saanut mennä muutoin kuin oikealla asialla. Silti muistan siellä usein olleeni seuraamassa, kun Pekolan Lauri kaiversi ja kultasi kirjaimia hautakiviin. Tappuli olikin sitten jo jotain käsittämättömän hienoa. Lauri-sedän luvalla pääsi joskus kellotorniin asti.

Rakennusten katoille oli kielletty menemästä; milloin pelättiin, että vanha riihenkatto pettäisi tai sitten vain muuten oli vaarallista kiivetä liian korkealle. Tikapuillekaan eivät lapset olisi saaneet nousta, mutta ainakin Puumalan pojat niin tekivät – ja minä tietysti perässä.

Lauri Puumala perheineen asui ennen oman talonsa rakentamista Hyypän pihassa veljensä

Taunon kanssa samassa talossa. Talon katolle veivät jykevät tikapuut, ja niiden alla oli ns. hietakrooppi eli hiekkakasa, jossa pojat leikkivät puuleluillaan. Pojilla oli myös leikki, jossa noustiin tikapuita niin korkealle kuin uskallettiin, sitten käsillä puolasta kiinni ja pudotus alas. Päässäni syntyi ajatus: miksen minä, jos pojatkin! Lähdin kiipeämään. Pian huomasin, että joku tulee perässäni. Se oli Hyypän Urho, joka sitten vastusteluistani huolimatta kantoi minut takaisin maankamaralle. Taisin sisuissani sanoa hänelle jotakin, jota ei ole sopivaa enää julkaista. Urho vain nauroi, mutta kotona äiti ei nauranut: oli kuulemma ollut sydänhalvauksen partaalla nähtyään nelivuotiaansa punaiset kumisaappaat Taunon tuvanröyställä ja huutanut hädissään Hyypän pihalla näkemäänsä Urhoa apuun!

Talven tunnelit ja muuta mukavaa

Enemmän kuin nykyään vuodenajat säätelivät ennen myös leikkimistä ja vapaa-ajan viettoa. Talvisin kävivät Läspän läänin vanhemmat pojat metsällä. Ainakin isälleni se oli mieluisaa puuhaa. Eiköhän vain oravan talvinahoista saanut rahaakin, tai sitten vain muuten oli mukaavaa käydä metsällä hyvän koiran kanssa.

Hiihtäminen ja mäenlasku ovat aina olleet suosittuja talvileikkejä, luisteleminen sen sijaan oli vielä minunkin lapsuudessani harvinaista. Taisivat luis-

timet yksinkertaisesti olla niin kalliita, ettei niihin katsottu olevan varaa. Viime vuoden laskiaisena, joka jäi isäni viimeiseksi, puhuimme isän kanssa laskiaisen vietosta. Isä kertoi, että ennen vanhaan laskiaisenä oli aina lomaa koulusta, ja sitten lähdettiin jokitörmiin laskemaan. Myös Kemppaisen Eeva muisteli laskiaista lu-

Hyypän talo, portailla Aina Hyypä.

papäivänä. Hänellä oli muistoja Puusaaren kallioille suunnatuista hiihto- ja mäenlaskuretkistä. Kallioilla oli kuulemma hyppyrikin, josta setäni Kalevi laski ja kaatui niin komeasti, että meni tajuttomaksi:

– Mutta siitä se jatko hihtämistä, ko heräs!

Minun lapsuudessani laskiaisena ei ollut lomaa koulusta, mutta silti muistan aivan erityisen hienona erään laskiispäivän. Koulu oli juuri loppunut, ja kun ryntäsimme koulun ovesta pihalle, seisoi siellä meidän Ulla-tamma valjastettuna kirkkoreen eteen. Sirkka-sisareni istui kuskipukilla ja kertoi tullessaan antamaan meille laskiaskyytiä. Ainakin minä ja Näreharjun Tuula kömmimme tyytyväisinä rekivällyn alle ja kulkusten kilistessä kotimatka alkoi. Se oli hienoa se!

Talven riemuihin kuuluivat myös tunneleitten teot. Eeva Kemppaisen kertoman mukaan jokitörmässä ei vain laskettu vaan kaivettiin myös tunneleita ja oikein kilpailtiin, kuka onnistui tekemään pisimmän. Myös me nuoremmat kaivauduimme lumikinoksiin. Kun Puumalan perhe vielä asui Läspän läänissä, toimivat erityisesti Mauri ja Arvo rakennusmestareina. Meidän pienempiin tehtäväksi jäi sitten testata

Hyypän perhekuva, Hilma Hyypän takana Hilja sekä neljäs oikealta Reino.

tunnelit. Joskus vähän pelottikin ahtaaseen tunneliin ryömiminen, mutta onneksi mitään ei sattunut. Kerran kävi niin, että Klaavulta puhaltanut tuisku oli kasannut oikein kunnon kinoksen meidän kartanolle. Isä innostui kaivamaan siihen lumiluolan, johon hän muotoili lumesta pöydän ja seinänvieruspenkit. Se oli hieno leikkipaikka, mutta tärkeintä oli, että isä oli sen tehnyt.

Vanhan Läspän lapset ja me sisarukset laskimme Riihitörmästä ja Myllytörmästä, johon tehtiin usein hyppyrikin. Leena ja minä olimme erikoistuneet jokitörmien valloittamiseen. Siellä keksimme aivan omia extreme-lajeja, joista äitien ei kuulunut tietää mitään. Usein iltahämärissä rannasta tultiin sormet ja varpaat kohmeessa! Leenalla ja Hannulla oli myös hienot kelkat, ns. mahakelkat, jotka olivat minulle pienoinen kateuden aihe. Niilläkin laskettiin alas Myllytörmän kylkeä Vanhan Läspän pihalle. Meillä muilla oli potkukelkat, joilla laskettiin tiellä silloin, kun oli hyvä keli. Kelkoista tehtiin ketju eli juna. Siihen istuttiin sitten joukolla ja vahvin, Puumalan Mauri, joku muu kylän pojista tai meidän kaksosista toinen, asettui taakse ohjaamaan. Kirkkotörmää tultiin alas, ja vauhti saa-

Kesäpäivänä pihaleikeissä Hilikka, Sirkka, Leena, Risto ja Ritva-Liisa.

tiin riittämään Hohenthalille asti!

E erityisen selvästi muistan erään Heikin päivän ja kellojen soiton. Minun on täytynyt olla varsin nuori, koska naapurin Hilma-mummokin eli vielä silloin. Joukko lapsia rynnisti siis Hyypälle kelloja soittamaan. Syystä, jota en silloin ymmärtänyt, minut pienimpänä työnnettiin joukon eteen. Ja sitten alkoi soitto! Minulla oli oikein hieno valettu kello, josta lähti mahtava ääni. Äkkiä Hyypän tuvan ovi raottui, ja Hilma heitti valkoisesta emalipesuvadista vettä, suoraan minun päälleni. Kastuin, mikä oli tarkoituskin, ja pakkasessa vaatteet kohmettuivat nopeasti; monet olivat jo aikaa sitten jäätyneet kippuralle. Ei auttanut muu, kuin rämpiä kotiin, jossa äiti tuntuvasti motkottaen koetti vääntää monet jalastani ja käski työntää kylmettyneet jalkani hellan uuniin sanomalehden päälle! Turha kai mainita, että isommat säästyivät kuivina.

Kauppa, korsu ja kotileikit

Kun kysyin sedältäni Kalevilta, miten hän lapsuudessaan vietti vapaa-aikaansa, tuli vastaus heti:

– Hyppyytethin oravia!

Mitkö se tarkoitti? Varsinkin kesäisinä sunnuntai-iltapäivinä lähdettiin lähimetsään, missä etsittiin näköpiiriin puussa kiipeileviä oravia. Niiden liikku-

mista puusta puuhun ryhdyttiin sitten seuraamaan. Usein juostiin metsässä pitkiäkin matkoja, sillä mitä ilmeisimmin perässä tulevat kirkkaat pojanänet saivat kurret lisäämään niin vauhtia.

Majojen ja korsujen rakentaminen oli kiehtova leikki, joka sitoutti leikkijänsä pitkäksi aikaa! Majoja tehtiin puihin, viinimarja- ja halunapuskiin, heiniin, lautakasoisiin ja jos vaikka mihin. Kanttorin virkatalon puskikossa, joka sijaitsee nykyään Luoman Hannun ja Alakorven Pasin tonttien välissä, oli korsukin. Sen tekivät isä-Erkin avustuksella Juhani, Luoman Jukka ja Hyypän Heikki. Pieni se oli, mutta hieno: siellä oli tulisijakin. Kanttorilan suuressa kouvussa, tien vieressä, oli myös maja. Oikeastaan se oli pelkkä lava, mutta niin mukavasti oksien suojassa, etteivät tiellä kulkevat meitä majan asujia lainkaan huomanneet.

Kissahaka oli ylivoimaisesti suosituin majojen rakentamispaikka. Siellä oli ainakin Läspän Kalevin ja Eskon tekemä maja, taisi olla muuten puussa, ja sitten Läspän läänin poikien salainen maja muutamaa vuosikymmentä myöhemmin. Läspästä, Luomalta ja Puumalasta riitti poikia rakentajiksi. Asiaan kuului, ettei hankkeesta saanut hiiskahtakaan. Taisivat aikuiset silti vähän olla kärryillä asiasta.

Meidän pihassa oli leikkimökki. Isä oli sen rakentanut Hilkalle ja Sirkalle, samoin kuin sisällä olevat

Läspän tytöt ja Hannu uimassa Kusiluoman siellä toisella puolella. Vasemmalta Hilkka, Sirkka, Pirkko, Hannu ja Päivi. Taustalla Ulla hevonen.

huonekalutkin. Siellä missä leikkimökkiä ei ollut, tehtiin leikit milloin mihinkin. Vanhassa Läspässä leikkimökinä toimi vanha maitohuone, Luomalla ja Puumalassa leikit rakennettiin usein suojaisalle seinustalle ulos. Tiiliskivistä ja laudanpaloista saatiin huonekalut, korvattomat kupit ja tyhjät purkit olivat astioina. Ystävälläni Leenalla ja minulla riitti kotileikkipaikaksi pelkkä kivi – olihan meillä mielikuvitusta. Myllykankaalla on vieläkin ne tärkeät kaksi kiveä: Vaarallinen Kivi sekä Liisa ja Niilo –kivi. Helppo arvata, ettei Vaarallinen Kivi ollut kotileikkejä varten. On vain ihme, että kivetkin kutistuvat! Jos ei ollut mökkiä, majaa tai edes kiveä, koti ja kalusteet piirrettiin maahan. Aikamoisia arkkitehteja me olimmekin ja mikä parasta: uusi luksuskoti syntyi nopeasti, jos vanha rupesi kyllästyttämään!

Kaupan rakentaminen oli sekin mukavaa puuhaa. Erinomainen kauppa oli virkatalon navetanvintillä, eikä meidän aitta ollut paljon huonompi, taisipa yksi kauppa olla Luoman ulkorakennuksen päädyssä ulkosallakin. Tosin tukkuliikkeet toimittivat tavaraa melko harvaksen. Joskus piti oikein tuskastumiseen

asti odottaa, että sai tyhjän paketin hyllylle. Samoin raha oli tiukassa. Kaikki karkki- eli kuttapaperit säästettiin ja silitettiin, mutta niiden kurssia en enää muista!

Koulun männikkö ja Tervaskorpi

Valoisina kesäiltoina töiden jälkeen pelattiin, urheiltiin ja uitiin. Eeva Kemppainen muistelee, että pesäpallo-otteluista tuli usein ankaria yhteenottoja. Niissä oli joukkueiden rajana joki, ja Läspän puolelta lähdettiin joukolla pelaamaan Kainun vanhan koulun männikköön kainulaisia vastaan. Silloin riitti lapsia joka kyläpuskassa. Läspästä lähtivät ainakin Lehtolan Eeva ja Esko, Läspän Kalevi ja Mertta, Hyyppän Hilja, Reino, Jussi ja Liisa, Hohenthalin Kosti sisarensa Sannin kanssa sekä Luoman Sirkka ja Kalle.

– Eikä siellä sanoja säästely, kertoi Eeva.

Pesäpallo kuului myös Läspän vanhempien poikiin, ainakin isäni Vilhon, harrastuksiin.

Omassa lapsuudessani kylän lasten määrä oli pal-

Kainun koululaisia silloin joskus. Vilho Läspä ylärivissä toinen vasemmalta ja Toivo Luoma neljäs vasemmalta.

jon pienempi, varsinkin kun Puumalan monilapsinen perhe muutti Kanadaan 50-luvun loppupuolella. Usein oli niin, että Vanhan Läspän lapset ja minä leikimme kolmestaan. En tiedä, oliko meidän keksintöä vai sovellustaitoa, mutta pallopeleistä suosituksi nousi kissapallo. Se oli mainio peli kolmenkin pelattavaksi. Pelin aikana tehtävät vaihtuivat taidon mukaan, mutta huolehdiin myös siitä, että tasapuolisesti jokainen oli lyöjänä, lukkarina ja ulkopelaaajana. Pesiä ei juostu. Jos satuttiin saamaan vieraita, voitiin muodostaa isommat joukkueet ja päästiin pelaamaan neljää maalia.

Sulka-pallopeli oli 60-luvulla kovassa huudossa. Me saimme pelin palkkiona rivakasti harvennetus-

Trullit Toivolan pihalla toivottamassa hyvää pääsiäistä.

ta lanttumaasta. Aina ei tarvittu edes verkkoa, kävihän pelaaminen muutenkin. Myös roolileikkejä leikittiin – ainakin trulleiltiin!

Pihoilla pelattiin myös kymmentä tikkua, vinkliä ja tietysti käppi-poikaa. Nämä piiloleikit laittoivat varsinkin pienimpien kekseliäisyyden ja erityisesti taidot koetukselle. Isommat lapset nimittäin uskoivat pääsevänsä helposti varsin vaikeisiin piilopaikkoihin, kuten tallinkullalle, navetan katolle tai Hyypän riihen alle,

mutta sisu ja sinnikkyys palkitsivat joskus pienenkin etsijän. Keinuminen oli myös suosittu pihaleikki. Siihen liittyi eräs sääntö: vuoron saaneen piti keinuessaan eli kiikatessaan laulaa laulu. Mitä pitempi laulu, sen kauemmin sai kiikata! Olisikohan ollut, että

Eturivi kolmas oikealta Lehtolan Esko eli Esko Läspä ja yläriivi pojista ensimmäinen vasemmalta Kalevi Läspä.

kaikki Maamme-laulunkin säkeistöt opeteltiin?

Aarrettakin etsittiin. Yleensä oli kaksi joukkuetta, piilottajat ja etsijät. Etsijöille annettiin leikin alussa vihjelappu. ”Vesi vanhin voitehista” saattoi viedä kaivon luo, josta löytyi sitten seuraava vihje. Taitavasti laadittu reitti pani hoksottimet toimimaan ja kuljetti pitkiäkin matkoja, ennen kuin aarre, vaikkapa hyvät voileivät, löytyi!

Yleisurheilua harrastettiin aina, kun tilaisuus tuli. Heitakroopit olivat oivallisia moneen tarcoitukseen. Setäni Unto, joka oli syntynyt vuonna 1918, oli ainakin mukana siinä joukossa, jolla oli omatekoinen yleisurheilukenttä Tervaskorvessa hietakroopin tuntumassa. Myöhemmin korkeushyppytelineitä tehtiin ja pystytettiin sekä Vanhan Läspän että meidän kartanoille.

Uimataitoa pidettiin tärkeänä, mutta uhkarohkeudesta varoitettiin ja toruttiin. Läspän läänin lapset kävivät uimassa ns. omassa rannassa. Isä on kertonut, että heidän uimapaikkansa oli Luomanpohjapalojen kohdalla äkkisyvässä. Minun lapsuudessani oli siirrytty Kusiluoman toiselle puolelle, missä olikin oiva uimapaikka. Luoma toi mukanaan hiekkaa, joka kerääntyi särkäksi joen rantaan. Niinpä uimapaikan pohja oli kova ja hiekkainen, ei lainkaan mutainen. Omat lapseni ovatkin sitten oppineet uimaan jo kolmannessa uimapaikassa, muutamia kymmeniä metrejä Vanhan Läspän rajan suuntaan.

Lelut

Lelut olivat yleensä omatekoisia. Vielä omassa lapsuudessanikin kaupasta ostettu nukke oli harvinaisen. Kyllähän minullakin Sini-Päivikki oli, mutta sillä piti leikkiä varovasti, ettei se mennyt rikki. Tämä lienee ollut muillekin lapsille tuttu kielto. Mukavampaa oli siis etsiä sellaiset lelut, joiden särkymisestä ei tullut suurta haittaa tai jotka voitiin korjata.

Pirkon ja Vesan lapset Ilari ja Eriikka lähdössä ”ker-taamaan”. Kuva vuodelta -95.

Nukkekotia oli monen ikäiseni pikkutytön haave. Itse en sellaista omistanut, mutta kun pikkusisareni Päivi tuli leikki-ikään, me naapurin Leenan kanssa teimme hänelle joululahjaksi nukkekodin. Oikeastaan siinä prosessi on tulos-ta tärkeämpi. Vanhassa Läspässä saimme iltai-sin sitä koota. Käytettiin pahvilaatikoita, oikeaa tapettia ja maalia, huonekaluja ideoitiin monestakin raaka-aineesta. Kun sitten vielä saatiin kodintekstiilit paikoil-leen, oli lahja valmis. Parasta oli nähdä, miten mieluinen ja paljon leik-kitty siitä tuli.

Paperinuket olivat mukavia. Niitä saatiin joulu-tai syntymäpäivälahjaksi, mutta usein piirrettiin itse, jopa kokonaisia perheitä. Paperinukeilla oli nimet ja ammatit sekä asusteet niin hienot, kuin osasimme loih-tia.

Kylän pojat rakensivat jousipysyjiä ja muita aseita. Muistanpa, että käpyjäkin kerättiin käsikranaateiksi. Taisi olla kuitenkin niin, että pojat niitä enemmän käyttivät. Sama perinne jatkui vielä omien lastenikin kohdalla. Aikamoinen asevarasto kertyi kellariimme, tutan marjapensaiden takana oli monenlaista ampu-marataa ja jossakin metsän kätöissä oli leiripaikka.

Hyviä hetkiä tulevaisuutta varten

Hyvät muistot säilyvät. Sen osoittivat ne pienet keskustelut, joiden pohjalta tämän kirjoituksen keräsin. Muistelijoiden ikäeroa oli suurimmillaan lähes 80 vuotta, mutta jokaiselle leikit olivat jääneet mieleen ja omalta osaltaan vaikuttaneet elämänlaatuun. Leikit ovat muuttuneet, mutta lapset eivät. Vieläkin he tarvitsevat yhdessäoloa, toisia samanikäisiä leikkito-vereita, mahdollisuutta ja tilaa olla todella lapsia.

Pirkko Viisteensaari, o.s. Läspä

Portit paikallaan – kiviaita valmis!

Seitsemäs päivä kesäkuuta 2011 jKr., tiistai-iltana, oli kirkkopihalle kutsuttu seurakuntalaisia informaatio- ja tiedotustilaisuuteen kirkon kiviaidan tekemisestä. Paikalla oli yli kuusikymmentä henkilöä. Olin todella iloisesti yllättynyt, että niin paljon väkeä oli koolla. Se oli vahva merkki siitä, että Vetelistä tulee joka kylältä löytymään riittävästi talkoolaisia kiviaidan tekoon! Ja niin löytyikin. Jo seuraavana päivänä aloitettiin. Heikkilän kyläläiset tekivät viikon verran kiviaitaa. Kukin kyläkunta on vuorollaan ollut tekemässä kiviaitaa ja samoin keittiöllä oli vapaaehtoisia töissä läpi kesän. Kyllä oli rohkaisevaa nähdä, että vielä löytyy talkoohenkeä. Noin sataseitsemänkymmentä metriä pitkä kiviaita on ollut kaikilla mittareilla mitattuna suuri voimanponnistus meille veteliläisille. Kuin taivaan lahja oli se, että saimme koko valtavan kiviainemäärän lähes yhdestä paikasta, Sakari ja Tuula Lassilan pelloilta purettavaa kiviaitaa.

Urakoitsija Heikki Härkönen on ollut kirkon kiviaidan teossa ohjaamassa ja valvomassa työtä. Peruskivet ja muut isot kivet hän on nostanut koneella paikalleen. Hän hajotti vanhan betoniaidan, kuljetti sen pois. Hän on tehnyt pohjatyöt ja alueen viimeistelytyöt. Härkösen Heikki, kaivinkone ja talkoolaisia kiviaidan teossa on ollut tuttu näky kirkon ympäristössä kesän aikana. Helteitä kesän aikana riitti ja se on selvää, että kivien vääntäminen, nostaminen ja tarkka asetteleminen paikalleen helteellä vie mehut. Mutta onneksi ruokahuolto pelasi loistavasti, Heikin ja talkoolaisien kunto kesti. Huumori oli myös hyvänä apuna raskaissa vaiheissa. Kannustavia tekijöitä kiviaidan teossa oli useita. Sai olla tekemässä kotikirkon kiviaitaa. Sellainen on harvinaisen mahdollisuus. Se kannusti työssä, kun alusta asti oli nähtävissä, että työ tehdään huolella, kiviaita on hyvännäköinen ja maisemaan todella upeasti sopiva. Myös suunnittelijamme Tapani Kaukoniemi oululaisesta arkkitehtitoimisto J.Teppo Oy:stä on alusta alkaen pitänyt työn jälkeä erinomaisena.

Oli siunaus myötä!

Työpäivä kiviaidan teossa aloitettiin aina Isä meidän -rukouksella. Heikki Härkönen huolehti siitä ja oli ottanut sen sydämen asiaksi. Itsekin olin aina joskus rukoushetkessä läsnä. Ja kyllä ihmeellinen Jumalan siunaus oli siinä, ettei koko kesän aikana tapahtunut tapaturmia tai onnettomuuksia. Voi olla, että jopa sata henkilöä on ollut yhteensä keittiöllä

ja kiviaidan teossa. Riskit olivat kyllä olemassa, että sormet olisivat jääneet kivien väliin puristuksiin, kivi pudonnut jalan päälle tai että koneiden kanssa olisi sattunut onnettomuuksia. Mutta Jumala varjeli, oli siunaus myötä. Toivottavasti tämäkin esimerkki rohkaisee itse kutakin elämässä rukoukseen ja nimenomaan säännölliseen rukoukseen On Jumala, jolle saa rukouksessa jättää pyynnöt, kiitosaiheet ja ihmiset, joiden puolesta haluaa rukoilla. Isä meidän on se rukous, jota Jeesus rukoili. Se on rukous, jonka Jeesus opetti opetuslapsilleen, kun nämä sanoivat, etteivät osaa rukoilla. Se on rukous, jota kristityt sukupolvesta toiseen ovat rukoilleet. Se on rukous, jossa on kaikki se, mitä ihminen tarvitsee ajallista elämää ja iankaikkista elämää varten. Se oli osuva rukous myös kiviaita työmaalla.

Nelisen kuukautta on kulunut, kun työt aloitettiin. Heinäkuun alussa näytti, että kiviaita valmistuu tuota pikaa. Mutta loppua kohden työn eteneminen hidastui, kun loppuvaiheeseen jätettiin aikaa vievimmat vaiheet ja lisäksi ruumishuoneen läheisyydessä jouduttiin vanhaa kiviaitaa korottamaan ja osin tekemään uusiksi. Samoin kaikki kiviaidan päätepisteet ja porttipilarien anturoiden valaminen ja paikalleen asettaminen vaativat aikaa ja tarkkaa työtä ja tehtiin loppuvaiheessa. Nyt ovat vanhat portit kirkon pääsisäänkäynnin kohdalla ja tapulin vieressä paikallaan. Portti avautuu kohti kotikirkkoa. Portti ei ole lukittu. Virressä 195 lauletaan: ”On riemu, kun saan tulla, sun Herra temppeliis, sun porteistasi käydä sisälle pyhyiksiis.” Portti on johtamassa kotikirkkoon. Siitä portista sinuakin kutsutaan kotikirkon jumalanpalvelukseen ja muihin tilaisuuksiin. Samoin kotikirkkoon johtava portti muistuttaa olemassaolollaan Jeesuksesta. Jeesus on portti, jonka kautta meillä on yhteys Jumalaan ja iankaikkinen elämä. Kiviaidan kivet ovat joka ikinen erilaisia, mutta niille on joka ikiselle oma paikkansa kiviaidassa. Näin se muistuttaa, että sinulle on oma paikkasi kotiseurakunnassa ja Jumalan yhteydessä.

Kiitollinen mieli on jokaisesta, joka on omalla työpanoksellaan, rukouksin, lahjoituksin, kannustaen, neuvoen tai myötäeläen ollut vaikuttamassa, että kotikirkkomme ympärillä on upea luonnonkiviaita. Kiitos Jumalalle, että työ on valmis!

Vetelin pappi Vesa Parpala

Kuvia albumeistamme

Irja ja Ulla-Maija

Muistoja 70-luvulta – oliko se idylli, vai kultaako aika muistot.
Sen ajan värivalokuvat ainakin vaihtavat väriä kuin kultautuisivat.

Lehmien pitoa. Vielä kolme-, neljä vuosikymmentä sitten lehmä on ollut merkittävä tekijä useiden kylän asukkaiden elämässä. Päätoimisten viljelijäin lisäksi monet perheet pitivät muutamaa lehmää, vaikka pääasiallinen toimeentulo tuli jostain muualta. Lehmien pito oli koko perheen asia. Lastenkin työpanos oli merkittävä, varsinkin eläinten saattelussa lypsyltä laitumelle. Perttu seisoo haravan kanssa opastamassa Ufo- lehmää oikeaan suuntaan. Kaikki muut kyllä seuraavat perässä, kunhan johtajan saa oikealle tolalle. Taustalla Fordson Major, vuosimalli 1961.

Maidonkeruuta. Kuvassa on etualalla maitotonkkia, takana meijerimies Matti. Kuvan otti Liisa Luoma Martin viimeisenä meijeriajopäivänä maaliskuussa 1970.

Maitotonkka oli aktiiviaikanaan kovassa käytössä. Siihen pantiin vastalypsetty lämmin maito. Sitten se nostettiin altaaseen tai saaviin kylmään veteen jääpalojen joukkoon. Aamulla tuli meijerimies, kiskaisi tonkan ylös vedestä ja paiskasi traktorin peräkärriin, jossa se pressun alla hankautui kohtalotoveriensä kylkiin matkalla meijeriin. Siellä se taas paiskattiin kärrystä kivilattialle ja kurrilla täytettynä takaisin kärryyn. Paluumatka oli samaa ahtautta, ellei vähän ahtaampaa, kun mukana oli kaikenlaista palautustavaraa. Kotiin päästyä oli vielä kestävä perusteellinen pesu.

Jos oli tonkalla kovaa, ei mieskään helpolla päässyt. Vuosikymmenen 1960–1970 tunkkarilaisten maitotonkkia kuljettivat Kedonkankaan veljekset Matti ja Pentti ensin yhdessä, lopuksi Matti yksinään. Reitillä Tunkkarilta Klaavulle oli yli 30 taloa. Pentti muistaa, että hänen mukana ollessaan käytiin 35:ssä pihassa, joista kolme oli kauppoja ja yksi sairaala.

Vuoden 1970 maaliskuusta Jukkalan veljekset Esko ja Timo hoitivat meijeriajot seuraavat kolme vuotta. Sen jälkeen maidot kerättiin tankkiautolla.

Lentokone sokerijuurikaspellolla heinäkuussa 1975. Mänkijärverllä järjestettyyn purjekoneitten matkalentokilpailuun osallistunut saksalainen Hans-Werner Gross joutui tekemään maastolaskun Tunkkarille, kun nostovirtaukset koneen alta katosivat. Kone säilyi ehjänä eikä taimistokaan suuresti kärsinyt.

Kuvassa koneen siivet on jo riisuttu ja pakattu paikalle ehtineeseen kuljetusvaunuun. Uteliaita kertyi paikalle kylältä ja maantieltä. Valkohattuinen on H-W Gross, kansainvälisestikin tunnettu ilmojen purjehtija.

Hänen olkapäänsä tuntumassa näyttäisi olevan Martti S.Tunkkari, puoliksi ohjaamon kuomun takana Aimo Mäntysaari, hänen vieressään oleva mieshenkilö saattaisi olla Juha Tunkkari. Kuka mahtaa olla lapsi ohjaamon kuomun takana? Etualalla olevat lapset ovat Lasse, Petri ja Minna Tunkkari. Kuvan oikeassa reunassa poispäin katselee Karhumäen Kauno, eli Kauno Tunkkari. Taustalla näkyvää latoa ei enää ole.

Leikkiikö Leena maidolla?

Karjakko Leena Tunkkari siinä tekee rasvakoetta. Imaisee pilliin 10 ml maitoa, siirtää sen koeputkeen jossa on pohjalla rikkihappoa ja lorauttaa päälle amylialkoholia. Pullotelineen alla näkyvä puulaatikko on sentrifugi. Siinä koeputkia aikanaan kieputettiin niin että rasva erottui maidosta näkyväksi osaksi. Monet lapset ovat ottaneet kyytiä tärisevän myllyn päällä. Kuva on vuodelta 1977. Seuraavasta vuodesta alkaen maitonäytteet lähetettiin meijerille analysoitavaksi ja "karjakon mylly" vietiin museoon.

Kahluuallas vuosimallia 1978. Pihanurmikkoon kaivettiin lapiolla iso kuoppa, joka vuorattiin kaksinkertaisella aumausmuovilla. Kastelulaitteiston pumppu nosti joesta vettä uimakuoppaan samalla kun laitumellekin.

Heinäankorjuuta 1979. Jos oli tarpeeksi pitkä poutajakso, heinä kuivui maalla ja sen saattoi "heinähännällä" tuoda ladon eteen kertaa-kaan käsin koskematta. Vasta ladolla tarvittiin hankoa ja käsivoimia. Talvella sama työ tehtiin toisin päin kun heinät siirrettiin elukoiden syötäväksi. Silloin uskottiin, että nauta tarvitsee myös kuivaa heinää terveenä pysyäkseen.

Ruukin maanparannus- aineet ovat nyt lyhyesti Ruukki Beston™ – parasta kalkitukseen.

Nyt on paras aika kalkita pellot kuntoon tulevaa satokautta varten. Kun levität Ruukki Bestonin™ sängelle, ravinteet liukenevat loppukesän ja talven aikana hitaasti peltoon ja vaikutus näkyy jo seuraavassa sadossa. Ruukki Bestonissa™ on runsaasti piitä, jota kasvi tarvitsee kasvaakseen vahvana ja voimakkaana lakoontumatta. Varmista siis myös uusi kasvukausi ja valitse viljavuustutkimuksen mukaan oikea kalkitusaine. Tilaa tavallista parempi kalkitus kauppiaaltaasi silloin, kun sinulle parhaiten sopii. Ruukki Beston™ -maanparannusaineet ovat edullisia ympäri vuoden. Ajattele maan parasta pinnalta ja pinnan alta, sillä vain hyvin hoidettu maa tuottaa huippusatoa. Tavoiteltava pH-arvo on 6,5...7 ja oikea kalsium-/magnesiumsuhde.

***Levitä Ruukki Beston™ heti
viljankorjuun jälkeen sängelle.
Varmistat seuraavan kesän
vahvan sadon.***

Kalkituslaskuri:

www.ruukki.fi/maatalous

Kysy kalkitustarjous kauppiaaltaasi.